

2015

Mamo, tato ruszam w świat

O wspieraniu samodzielności i współuczestnictwa
małych dzieci w życiu codziennym

INSTYTUT
MAŁEGO
DZIECKA
ASTRID
LINDGREN

Jak wspierać samodzielność i współuczestnictwo małych dzieci w życiu codziennym?

Dzieci przychodzą na świat z silną potrzebą więzi z drugim człowiekiem oraz mocno zakorzoną w mózgu potrzebą autonomii. Potrzeba bliskości dziecka z rodzicami tkwi w naszej ludzkiej naturze i zapewnia dziecku bazalne poczucie bezpieczeństwa, poczucie akceptacji i przynależności oraz komfort i stabilizację.

Również potrzeba autonomii – czyli potrzeba bycia odrębną, niezależną osobą, mającą wpływ na otoczenie, jest podstawowa dla rozwoju małych dzieci. Przejawia się w tym, że dziecko z radością podejmuje inicjatywę, pragnie samodzielnie działać i dokonywać wyborów oraz odczuwa potrzebę nowych wyzwań, które będą dla niego inspirujące i uczące.

Dążenie dzieci do autonomii i samodzielności może budzić w rodzicach bardzo różne, niekiedy skrajne, emocje. Czasami jest to radość i duma z kolejnych osiągnięć dzieci, ale niekiedy może to być niepokój i lęk. Nabywanie kolejnych umiejętności przez dzieci pokazuje jednak rodzicom wyraźnie fakt, że dzieci są z nami „na chwilę” i prędzej czy później „pójdą w świat”, zatem zadaniem rodzica jest przygotowanie dziecka do życia w różnorodnym i zmieniającym się społeczeństwie. To właśnie w relacji z rodzicami dzieci zdobywają swoje pierwsze ważne doświadczenia związane z zasadami życia w społeczeństwie. Tutaj powinny być wysłuchane i doświadczać poszanowania swoich potrzeb, zainteresowań, pomysłów, a także stopniowo uczyć się uwzględnienia potrzeb i granic innych osób. W rodzinie, która stwarza demokratyczne warunki rozwoju, dzieci mogą z czasem stawać się niezależnymi i odpowiedzialnymi osobami, które mają moc sprawczą, stają się świadome swoich praw i obowiązków.

Dla małych dzieci ważna jest codzienność, ponieważ wtedy uczą się najwięcej, a każdy dzień przynosi mnóstwo okazji do rozwijania ciekawości poznawczej i trenowania samodzielności. Sytuacje codzienne, związane z jedzeniem, myciem i ubieraniem, zabawami, ruchem czy też kontaktami z innymi dziećmi, mogą przebiegać w taki sposób, aby wspierać samodzielność oraz niezależność dzieci już od pierwszych dni.

Samodzielność należy jednak rozumieć znacznie szerzej niż tylko jako zdobywanie kolejnych umiejętności związanych z samoobsługą, ponieważ jest ona u dzieci przejawem potrzeby autonomii, aktywnego działania, bycia niezależnym, dokonywania samodzielnych wyborów i podejmowania decyzji.

Samodzielność jest bazą do partycypacji dzieci i ich pełnego uczestnictwa w życiu rodzinnym i społecznym. W przypadku małych dzieci chodzi nie tyle o formalny proces podejmowania decyzji, lecz raczej o fakt, że ich potrzeby i zainteresowania są zauważane i uwzględniane w planowaniu codziennego życia.

Prawo dziecka do tego, by było wysłuchane i by stopniowo, na miarę swoich możliwości, uczestniczyło w decyzjach rodzinnych oraz partycypowało w codzienności żłobkowej i przedszkolnej przekształca się w wewnętrzne pragnienie uczestnictwa i brania na siebie odpowiedzialności, co w perspektywie długofalowej buduje emocjonalną odporność, niezależność oraz wrażliwość i dojrzałość społeczną.

Rodzina

Rodzina jest pierwszym, naturalnym środowiskiem rozwoju małego dziecka, jest bazą do uczenia się ważnych umiejętności życiowych. Dzieci przychodzą na świat z wrodzoną zdolnością do nawiązywania bliskiego, emocjonalnego kontaktu, a od momentu narodzin kształtuje się między dzieckiem, a jego najbliższymi – mamą, tatą – szczególna relacja, która stanowi pierwotne oparcie dla życia i rozwoju każdego malucha.

Rodzice poprzez więź emocjonalną z dzieckiem oraz czułą i troskliwą opiekę zaspakajają jego podstawowe potrzeby – potrzebę bezpieczeństwa i akceptacji, co powoduje, że dziecko czuje się kochane, szanowane i rozumiane. Dzięki stałej i uważnej relacji z rodzicami dziecko nabywa zaufania i przekonania, że świat jest dobrym miejscem,

gdzie można czuć się bezpiecznie, liczyć na miłość, zrozumienie i pomoc najbliższych, a w dalszej perspektywie otwarcie i z zaufaniem budować kontakty z innymi ludźmi oraz uwzględniać stopniowo ich potrzeby i granice. Dziecko, poprzez doświadczanie więzi z rodzicem, szacunku dla jego potrzeb, ale też stawianych adekwatnie granic i wymagań, jest gotowe do rozwijania autonomii i wewnętrznej niezależności. A w perspektywie długofalowej ma adekwatne poczucie wartości, potrafi rozpoznawać potrzeby swoje i innych, dokonywać wyborów, podejmować decyzje i realizować postawione cele, ma umiejętność dopasowania się do zasad w sposób świadomy, oparty na poczuciu odpowiedzialności, a nie na przymusie.

STYCZEŃ

	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	

GRUDZIEŃ

1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	
7	14	21	28	

LUTY

	2	9	16	23
	3	10	17	24
	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	

Rady dla rodziców

- Buduj bliskość z dzieckiem w każdej sytuacji, a szczególnie w codziennych, powtarzających się sytuacjach: np. w czasie karmienia, posiłku, kąpieli, spacerów, powitań, pożegnań, wspólnej zabawy - okazując mu szczerze zainteresowanie.
- Wykorzystuj moc fizycznego kontaktu! Często przytulaj dziecko, bierz na ręce, masuj, bujaj, trzymaj za rączkę - znajdź swój sposób na przyjemną dla Was bliskość.
- Zanurz się w dziecięcy świat, spójrz na to, co się dzieje, z perspektywy dziecka. Obserwuj, czego dziecko potrzebuje, spróbuj odkryć, co lubi, czym się interesuje, a czego nie toleruje. To pomoże Ci w planowaniu waszego wspólnego czasu i pozwoli się odpowiednio przygotować na różne okoliczności.
- Słuchaj swojego dziecka, bądź uważny na to, co komunikuje werbalnie i pozawerbalnie, jakie sygnalizuje potrzeby i jakie ważne dla niego informacje chce Ci przekazać.
- Doceniaj znaczenie rozmowy; ona buduje waszą relację i wzmacnia dziecko. Rozmawiaj z dzieckiem, opisz to, co się z nim dzieje, zadawaj pytania, bądź otwarty na pytania i propozycje dziecka, codziennie czytaj mu książeczki, opowiadaj bajki i historyjki z Twojego dzieciństwa.
- Nazywaj emocje dziecka, pomóż mu zrozumieć, co przeżywa i w jaki sposób konstruktywnie może wyrazić wszystkie swoje uczucia; szczególnie wspieraj dziecko w nowych i stresujących dla niego sytuacjach.
- Okazuj mu swoje zaufanie, co do jego możliwości. Poznaj zdanie swojego dziecka, jego propozycje, stwarzaj okazję, żeby je wyraziło i uzasadniało oraz podejmowało decyzje.
- Pokazuj, że twoje potrzeby również są ważne. Mów dziecku, co czujesz i czego potrzebujesz, staraj się uzasadniać w zrozumiałym dla niego sposób, gdy mu odmawiasz.

LUTY

	2	9	16	23
	3	10	17	24
	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	

STYCZEŃ

	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	

MARZEC

	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	

Codzienne życie

Sytuacje codzienne takie jak posiłek, odpoczynek, ubieranie, mycie, toaleta, spacerują zajmują znaczną część dnia małego dziecka i zaspakajają najważniejsze w tym wieku potrzeby. Ponieważ dzieci są zanurzone w codzienności, ważne jest dla nich to, jak przebiega ich dzień, co się dzieje, co robią, jak się czują.

Dla małych dzieci sytuacje codzienne stanowią priorytet w ich nauce życia, są najbliższą ich doświadczenia, są najbardziej interesujące dla dzieci, uruchamiają pragnienie odkrywania, pomagają głębiej poznać rzeczy i zjawiska np. dziecko kąpiąc się, z radością bawi się wodą, przelewa, bada temperaturę, sprawdza, jak smakuje piany, obser-

wuje, co się stanie, jak wrzuci muszelkę, a co, gdy kamień. Codziennosc to również najlepsza okazja do rozwijania samodzielności i kształtowania poczucia kompetencji. Dzieci mają wówczas okazję zarówno do rozwoju samoobsługi, jak i samodzielności rozumianej jako autonomiczne wyrażanie swoich potrzeb i aktywne podejmowanie decyzji. Dzięki temu stają się bardziej niezależne, nabywają zaufania do swoich odczuć, mają poczucie sprawstwa, potrafią wyrażać swoje zdanie, intensywnie rozwijają umiejętność dokonywania wyborów oraz stopniowo uczą się osiągać kompromisy i szanować oczekiwania oraz potrzeby innych.

MARZEC

	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	

LUTY

	2	9	16	23
	3	10	17	24
	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	

KWIECIEŃ

	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	

Rady dla rodziców

- Zaufaj dziecku – pielęgnowuj w sobie przekonanie, że Twój maluch potrafi wiele rzeczy samodzielnie zrobić i uwierz w jego możliwości oraz unikaj wyręczania go.
- Obserwuj dziecko: jaki jest jego rytm, jakie są jego przyzwyczajenia, w jaki sposób radzi sobie z codziennością, na jakim jest etapie rozwoju samodzielności, czego potrzebuje, aby podejmować wybory i decyzje.
- Pomóż dziecku nauczyć się troszczyć o siebie i o swoje potrzeby. Stwarzaj mu codziennie okazję do uczenia się odczytywania sygnałów ze swojego ciała i uczenia się sposobów, w jaki może je zaspakajać, np. pytaj co i ile chce zjeść, czy jest zmęczone i chciałoby odpocząć?
- Organizuj sytuacje codzienne w taki sposób, aby dziecko miało czas i warunki do rozwijania samodzielności oraz do podejmowania wielokrotnych prób w swoim tempie, np. daj dziecku lekki dzbanek z wodą i zachęcaj je do samodzielnego nalewania, wspieraj w samodzielnym nakładaniu sobie jedzenia.
- Zauważaj, nazywaj i doceniaj to, co dziecko robi z własnej inicjatywy. Zwracaj uwagę na działanie dziecka, zaangażowanie i wysiłek, a nie efekt końcowy.
- Powstrzymaj się od dawania dziecku gotowych rozwiązań – pozwól mu zastanawiać się i działać, nawet jeśli znasz odpowiedź lub zrobisz coś szybciej. Pamiętaj, że dzieci najlepiej uczą się, gdy mogą coś samodzielnie odkryć.
- Zorganizuj najbliższe otoczenie tak, aby mały badacz mógł w nim działać – zobacz, czy jego pokój, łazienka, kuchnia jest dostosowana do małego dziecka. Zainwestuj w meble dostosowane do wzrostu dziecka, podesty, małe wieszaczki, pojemniki na mydło, zamontuj włączniki światła na jego wysokości.
- Wspieraj i towarzysz dziecku w czasie nowych i trudnych sytuacji, ponieważ pod wpływem stresu może mieć trudności w samoobsłudze oraz podejmowaniu inicjatywy.

KWIECIEŃ

	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	

MARZEC

	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	

MAJ

	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	

Ruch

Ruch to dla dziecka możliwość przemieszczania się, by odkrywać świat. To aktywne działanie i uczenie się, nawiązywanie relacji z innymi, zabawa, przyjemność oraz forma niezwykle skutecznego relaksu. Zanim dziecko nauczy się płynnie komunikować z otoczeniem przy użyciu słów, ruch stanowi jego podstawowe narzędzie kontaktu ze światem. To możliwość wykonywania rozmaitych codziennych czynności, by coraz lepiej dbać o siebie i – w przyszłości – o bliskich. Te doświadczenia dają dziecku wielką motywację, aby odważyć się na nowe sposoby poruszania się, a tym samym – na podróż w świat, pełną niezwykłych odkryć. Od momentu, w którym dziecko uzyskuje umiejętność samodzielnego poruszania się, rozwija swoją ciekawość, autonomię i niezależność oraz możliwość większego decydo-

wania o sobie. Dziecko pragnie wybierać „własne ścieżki”, dzięki temu pełzający, raczkujący czy biegający odkrywca zyskuje coraz większą samodzielność i pewność siebie. Wspinając się, sięgając wysoko czy podejmując inne, ryzykowne, zachowania, nabywa ważnych umiejętności – uczy się szacowania sił, radzenia sobie z wyzwaniami, a także odkrywa swoje możliwości i ograniczenia. Ma szansę zbudować w sobie odwagę i wewnętrzną siłę, by próbować „nowego”.

Zabawy i doświadczenia ruchowe z innymi dziećmi uczą współdziałania, uważności na innych, cierpliwości, ale też pogłębiają bliskość między dziećmi oraz wzajemne zaufanie. Dzieci rozwijają stopniowo wrażliwość na innych i poczucie sprawstwa.

MAJ

	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	

KWIECIEŃ

	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	

CZERWIEC

1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	
7	14	21	28	

Rady dla rodziców

- Rozwijaj otwartą i uważną postawę wobec potrzeb ruchowych swojego dziecka. Okazuj dziecku zaufanie do jego możliwości i mów mu o tym. Nabywanie przez nie umiejętności ruchowych, czerpanie przyjemności z ruchu i rozwijanie samodzielności są możliwe dzięki twojemu odpowiedniemu podejściu.
- Wykorzystuj emocjonalną i fizyczną bliskość – noszenie, bujanie, głaskanie, masowanie, podrzucanie, śpiewanie kołysanek, opowiadanie historyjek, wspólne bawienie się w zabawy paluszkowe – wspierają samodzielność ruchową.
- Nie ograniczaj aktywności ruchowej dziecka, jeśli nie jest to konieczne. Dbaj o to, aby miało dużo okazji do spontanicznych zabaw ruchowych, zarówno samo, jak i w towarzystwie innych dzieci.
- Dodawaj dziecku odwagi w czasie podejmowanych przez nie prób przemieszczania się i eksperymentowania, szanując jego upodobania i ograniczenia.
- Proponuj dziecku różne formy ruchu i obserwuj jego pomysły w tym zakresie. Odkryjesz w ten sposób, które zabawy ruchowe sprawiają dziecku przyjemność i zapewniają nowe doświadczenia.
- Spójrz na przestrzeń domową z perspektywy Twojego dziecka i jego etapu rozwoju ruchowego. Czy są tu rzeczy, które mnie ciekawią i zachęcają do ruchu? Czy jest tu bezpiecznie? Czy mogą działać samodzielnie?
- Wzmacniaj motywację dziecka do samodzielnego przemieszczania się i podejmowania wyzwań (np. raczkowania czy też wspinania się). Wykorzystuj różne przedmioty, interesujące zabawki (np. maty, tunele, kartony), twórz przeszkody do pokonania, tajemnicze zakamarki, góry do wspinaczki.
- Kiedy oczekujesz podporządkowania się i przestrzegania zasad związanych z bezpiecznym przemieszczaniem się, jasno komunikuj się z dzieckiem, pozytywnie wyrażając swoje oczekiwania np. „ Idź po chodniku” zamiast „Nie wybiegaj na ulicę”.

CZERWIEC

1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	
7	14	21	28	

MAJ

	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	

LIPIEC

	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	
5	12	19	26	

Zabawa

Dzieci od urodzenia są ciekawe świata, otwarte na nowe doświadczenia i znaczną część swojej energii przeznaczają na zabawę, która pozwala rozwijać tkwiący w nich potencjał. Spontaniczna i twórcza zabawa jest dla nich źródłem przyjemności, ale też przygodą, wyzwaniem i nauką, jednakże tylko wtedy ma sens, kiedy umożliwia autonomiczne działanie dzieci, a nie gdy jest zaplanowana i sterowana przez dorosłych.

Dzieci poprzez zabawę chcą zrozumieć sens swojego istnienia i otaczającego je świata. W zabawie odkrywają przeznaczenie i możliwości przedmiotów, pokazują swoje rozumienie zjawisk i zdarzeń. Zabawa pozwala wyrazić emocje i uczucia przeżywane przez dzieci. W zabawie

dzieci na nowo, wcielając się w różne role, odgrywają swoje codzienne przeżycia, próbując je w ten sposób uporządkować i sobie z nimi poradzić.

Zabawa spontaniczna to aktywność, nad którą dzieci całkowicie panują, wyraża ona budującą się autonomię dzieci. W zabawie dzieci mają możliwość przebywać z innymi, obserwować i naśladować ich działania, rozwijać nowe zainteresowania, dawać swoje propozycje, rozmawiać o swoich wyborach, spostrzeżeniach, uwzględniać pomysły innych, dochodzić do kompromisów. W konsekwencji pojawia się cały wachlarz sytuacji sprzyjających inicjatywie dziecka, jego autonomii, empatii, a także obdarzaniu innych zaufaniem oraz nabieraniu pewności siebie i skuteczności.

LIPIEC

	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	
5	12	19	26	

CZERWIEC

1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	
7	14	21	28	

SIERPIEŃ

	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	

Rady dla rodziców

- Podążaj za zaciekawieniem dziecka i jego zainteresowaniami. Aktywnie obserwuj i rozmawiaj z dzieckiem, by poznać jego potrzeby, fascynacje, możliwości i ograniczenia.
- Podsuwaj pomysły, inicjuj nowe doświadczenia, ale też odpowiadaj na pomysły dziecka i jego inicjatywę. Traktuj poważnie pytania i hipotezy dziecka, badaj jego punkt widzenia.
- Wycofaj się, gdy dziecko zacznie się bawić samodzielnie. Wspieraj aktywne odkrywanie i eksperymentowanie, dbaj, aby dziecko mogło wielokrotnie powtarzać ulubione aktywności.
- Dbaj o to, aby dziecko miało odpowiednią ilość czasu na zanurzenie się w spontaniczną zabawę. Ważne, aby dziecko miało również czas pomyśleć, pomarzyć, ponudzić się, „nic nie robić”, ponieważ sprzyja to kreatywności dziecka.
- Nie przerywaj bez uprzedzenia zabawy dziecka, pozwól na jej kontynuowanie przez tyle czasu, ile potrzebuje, pozwól dziecku pozostawić jego konstrukcje lub wytwory, nad którymi intensywnie pracuje, przez dłuższy czas.
- Stwarzaj okazję, aby Twoja pociecha jak najczęściej przebywała w grupie; dzięki zabawie z innymi dziećmi ma liczne okazje do wchodzenia w różnorakie, rozwijające interakcje.
- Dopasuj zabawę do możliwości dziecka, tak by pozwalała mu samodzielnie działać lub stawiała wyzwania, które są do pokonania. Zabawa powinna kończyć się sukcesem i satysfakcją dziecka (nie dorosłego!).
- Zorganizuj różne inspirujące materiały, przedmioty, zabawki adekwatnie do wieku i potrzeb dziecka. Im mniejsze dziecko, tym bardziej lubi bawić się przedmiotami codziennego użytku i tymi, które można łatwo przekształcać np. kartony, masa plastyczna.

SIERPIEŃ

	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	

LIPIEC

	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	
5	12	19	26	

WRZESIEŃ

	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	

Relacje z dziećmi

Już bardzo małe dzieci zafascynowane są innymi dziećmi i dążą do kontaktów między sobą: wnikliwie obserwują się, z radością komunikują, ochoczo naśladowują. Dzieci są dla siebie bardzo ważne, bo tylko między nimi tworzą się więzi polegające na równości i wzajemności. Dorośli nigdy nie staną się równorzędnym partnerem w zabawie czy działaniu.

Dzieci potrzebują towarzystwa innych dzieci i bycia członkiem grupy, by budować i rozwijać różne umiejętności emocjonalne i społeczne związane z byciem autonomicznym, a jednocześnie współdziałającym z innymi: wyrażania swojego zdania, swoich potrzeb, panowania nad emocjami, empatii, uwzględniania potrzeb i pomysłów innych, pomagania sobie wzajemnie, dzielenia się zadaniami, dochodzenia do kompromisów, rozwią-

zywania konfliktów, radzenia sobie z rywalizacją, doświadczania ekspozycji społecznej.

Ważne, aby dzieci miały okazję do różnych doświadczeń społecznych. Dzieci powinny mieć okazję przebywać z dziećmi zarówno młodszymi, jak i starszymi od siebie, z dziewczynkami i chłopcami, z dziećmi zdrowymi i chorymi, z dziećmi, które potrafią współpracować, jak i z tymi, które mają różne problemy z byciem w grupie. Pozwoli im to zobaczyć i doświadczyć, że świat wokół nich jest różnorodny, że są osoby podobne do nich, ale też różne. Pozwoli to też stopniowo, w dłuższej perspektywie uczyć się rozumieć szersze sytuacje społeczne, być niezależnym od ocen innych, ale także akceptować innych, przyjmować różne role: od przywództwa do współpracy i pracy zespołowej.

WRZESIEŃ

	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	

SIERPIEŃ

	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	

PAŹDZIERNIK

	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	

Rady dla rodziców

- Dbaj o to, by dzieci miały okazję do różnych kontaktów i do zabawy, zarówno z rówieśnikami, jak i z dziećmi w innym wieku, z dziećmi z różnym temperamentem i z różnymi umiejętnościami bycia w grupie.
- Rozmawiaj z dzieckiem o jego doświadczeniach z innymi dziećmi, o tym, co jest miłe ale też trudne w kontaktach z dziećmi, okazuj zrozumienie dla różnych emocji dziecka, tłumacz mu, dlaczego inne dzieci mogły się zachować w dany sposób, pomagaj w szukaniu rozwiązań trudnych sytuacji.
- Dbaj o to, by dzieci miały okazję przebywać same w swoim towarzystwie, niezabawiane i niekontrolowane przez dorosłych, aby same próbowały wchodzić ze sobą w relacje.
- Wspieraj empatię, wrażliwość na potrzeby innych, umiejętność dzielenia się z innymi, czekania na swoją kolej.
- Pomagaj też dziecku uczyć się stawiać granice innym dzieciom, odmawiać, gdy nie chce skorzystać z ich propozycji lub na czymś mu bardzo zależy np. na ulubionej przytulance albo gdy chce odpocząć od towarzystwa dzieci.
- Czuwaj nad bezpieczeństwem bawiących się dzieci, ale nie wkraczaj od razu z rozwiązaniem w przypadku konfliktu. Obserwuj, na ile dzieci same próbują go rozwiązać, np. ustępują sobie lub dochodzą do kompromisu.
- Wspieraj to, aby Twoje dziecko miało okazję być w różnych sytuacjach np. żeby ono było liderem w danej sytuacji, ale również, aby umiało się podporządkować pomysłom innych dzieci, poradzić sobie z przegraną, dochodzić do wspólnych rozwiązań.

PAŹDZIERNIK

	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	

WRZESIEŃ

	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	

LISTOPAD

	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	

Świat społeczny

Najważniejsza w życiu małych dzieci jest rodzina, która zapewnia im podstawowe poczucie więzi, bezpieczeństwa i akceptacji. Małe dzieci jednak bardzo szybko rozwijają się i poszerzają swoje doświadczenia, wkraczając w szerszy świat społeczny. W ich życiu pojawiają się różnorodne miejsca i instytucje opiekuńczo – edukacyjne: plac zabaw, klubiki, żłobek, przedszkole. Dziecko staje się częścią szerszej społeczności, ma okazję rozwijać i trenować umiejętności nabyte w rodzinie, a także uczyć się zupełnie nowych kompetencji życiowych.

Ważne, aby instytucje te stwarzały dzieciom demokratyczne warunki rozwoju, aby w miejscach tych traktowano równorzędnie zarówno oparte na więzi i bezpieczeństwie kontakty dziecka z wychowawcami i rówieśnikami, jak i możliwość samodzielnego działania, eksplorowania świata, zanurzenia w codzienności. Komunikacja z dziećmi, oparta na ich partycypacji, może być budowana w dialogu, nawet już z najmniejszymi dziećmi. Wymaga to od dorosłych uważnego poznawania i szanowania ich potrzeb, pragnień, słuchania głosu dzieci, dochodzenia do wspólnych uzgodnień dotyczących codziennego życia dzieci.

Szerszy świat społeczny może odegrać w życiu dziecka ogromną rolę, wg badań neurobiologów płat czołowy odpowiedzialny za rozwój ważnych umiejętności np. za empatię, zdolność planowania, poczucie odpowiedzialności, dojrzewa najdłużej, a więc rozwija się przez cały okres edukacji dzieci.

LISTOPAD

	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	

PAŹDZIERNIK

	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	

GRUDZIEŃ

	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	

Rady dla rodziców

- Dbaj, by podczas adaptacji w nowym miejscu dziecko miało czas i możliwość poznać swoją panią w Twojej, wspierającej obecności, co zapewni mu poczucie bezpieczeństwa w trudnej dla niego sytuacji.
- Obserwuj, czy dziecko jest traktowane z szacunkiem. Czy wychowawcy rozmawiają z dzieckiem, traktują poważnie jego sygnały werbalne, jak i pozawerbalne, czy chcą poznać zdanie dziecka, czy uzasadniają, gdy czegoś mu odmawiają?
- Zwróć uwagę, czy miejsce, w którym przebywa Twoje dziecko, stwarza warunki do samodzielnego zdobywania doświadczeń podczas sytuacji codziennych.
- Obserwuj, czy w instytucji uwzględniane są indywidualne potrzeby, pomysły i zainteresowania dzieci. Czy dzieci mają możliwość przedstawienia swojego punktu widzenia, przedyskutowania różnych rozwiązań i dojścia do wspólnego kompromisu? Zwróć też uwagę, czy i jak placówka aranżuje sytuacje sprzyjające nauce poprzez ruch, doświadczenia zmysłów, różnego rodzaju zabawy, projekty badawcze.
- Zauważ, czy dzieci mają okazję i wystarczająco dużo czasu do różnorodnych doświadczeń społecznych; zarówno spontanicznej zabawy indywidualnej, jak i w parach, małych grupach, tak aby mogły w sposób swobodny kontaktować się ze sobą, wchodzić w różnorodne relacje, uczyć się współdziałać ze sobą.
- Dbaj o stałą i otwartą komunikację z wychowawcami, tak by móc zrozumieć zachowanie swojego dziecka oraz odpowiednio je wesprzeć, zarówno w fascynujących, nowych dla niego doświadczeniach, jak i w trudnościach, które czasem napotyka podczas żłobkowej czy przedszkolnej drogi.

GRUDZIEŃ

	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	

LISTOPAD

	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	

STYCZEŃ

		5	12	19	26
		6	13	20	27
		7	14	21	28
1		8	15	22	29
2		9	16	23	30
3		10	17	24	31
4		11	18	25	

Instytut Małego Dziecka im. Astrid Lindgren

Instytut Małego Dziecka (IMD) jest organizacją pozarządową, która od 1993 roku działa w obszarze wsparcia rozwoju i edukacji małego dziecka. Organizacja powołana została do życia z inicjatywy nieformalnej grupy psychologów, terapeutów, socjologów, pedagogów i twórców w trudnym okresie demokratycznych przemian. W ciągu 20 lat działalności zespół Instytutu Małego Dziecka zrealizował kilkadziesiąt projektów o zasięgu lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym.

Misją Instytutu jest budowanie kultury małego dziecka jako integralnej części społeczeństwa demokratycznego. Instytut promuje znaczenie wczesnego dzieciństwa i dobrej jakości edukacji dla rozwoju człowieka. IMD zabiega o to, żeby małe dzieci żyły w kulturze poszanowania ich potrzeb i praw w przestrzeni społecznej – rodzinnej, edukacyjnej oraz publicznej. Programy Instytutu oparte są na wysokich standardach jakości i najlepszych wzorcach światowych. Kierowane są do małych dzieci (od urodzenia do 7 roku życia) i ich najbliższego środowiska rodzinnego i edukacyjnego oraz wszystkich uczestników przestrzeni społecznej, w której żyją małe dzieci.

IMD w swoich działaniach łączy nowoczesną wiedzę i praktykę psychologiczno- pedagogiczną z doświadczeniem wypracowanym przez kilkanaście lat aktywnej działalności.

Interdyscyplinarny zespół specjalistów (psychologów, pedagogów, nauczycieli przedszkolnych, socjologów, ewaluatorów) pracuje w oparciu o autorską, innowacyjną koncepcję skoncentrowaną na perspektywie małego dziecka.

Zespół IMD łączy wrażliwość na potrzeby małych dzieci i ich środowiska z profesjonalnym podejściem i pasją w pracy.

© Copyright © 2014 by Instytut Małego Dziecka im. Astrid Lindgren. Wszystkie prawa zastrzeżone.
Żadna część tej publikacji nie może być powielana i rozpowszechniana bez pisemnej zgody wydawcy.
Publikacja przygotowana i wydana w ramach projektu współfinansowanego ze środków Samorząd Województwa Wielkopolskiego.

Przedstawione treści wyrażają poglądy realizatora projektu i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Samorządu Województwa Wielkopolskiego.
Opracowanie kalendarza – Izabela Szałajska – Kułakowska, Agnieszka Tkaczyńska
Zdjęcia – Karolina Różga, Marta Podłużny
Korekta – Aleksandra Marciniak – Podłużny
Projekt graficzny i skład – Studio Graficzne „Rytm” Łukasz Rychlicki
Wykorzystano zdjęcia z zajęć z Instytutu Małego Dziecka im. Astrid Lindgren z Poznania oraz Żłobka i Klubu Dziecięcego z Sępólna Krajeńskiego.
Poznań 2014